

УДК 351.823:658.27:631.3

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ

***В.О. Молодцов, доктор економічних наук
Т.П. Кальна-Дубінюк, кандидат економічних наук
Г.А. Романець, магістр***

Розглянуто питання державного забезпечення матеріально-технічними засобами сільськогосподарських підприємств.

Сільськогосподарське підприємство, сільськогосподарська техніка, забезпеченість, потреба, виробництво придбання, інвестиції.

Однією з умов розвитку конкурентоспроможного виробництва сільськогосподарської продукції є забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними засобами відповідно до певного виду діяльності такого підприємства. Сільськогосподарське виробництво потребує технологічного переоснащення, насичення його сучасними досконалими матеріально-технічними засобами до рівня технологічної потреби.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Забезпечення державної підтримки та запровадження механізму заохочення придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для формування су-

часної техніко-технологічної бази сільськогосподарських підприємств передбачено Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013 – 2014 роки.

Питання матеріально-технічного забезпечення сільського господарства досліджувалося вченими-економістами Я.К. Білоуськом, М.Я. Дем'яненком, В.В. Іванишином, Г.М. Підлесецьким, В.Л. Толстопятом, П.Т. Саблуком, В.С. Шебаніним та іншими. Проте, проблема забезпечення матеріально-технічними засобами сільськогосподарських підприємств залишається актуальною.

Мета дослідження – розгляд особливостей забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними засобами.

Виклад основного матеріалу. Матеріально-технічні ресурси являють собою сукупність матеріально-речових засобів і предметів праці, що постачаються промисловістю, за допомогою яких виробляється продукція або надаються відповідні послуги. Для функціонування аграрного сектору необхідний широкий асортимент матеріально-технічних засобів, які класифікують на такі основні товарні групи: автомобілі і причеми до них; трактори і причеми до них; будівельно-дорожні машини; сільськогосподарські машини і тваринницьке обладнання; електрообладнання та електроматеріали; інструмент; будівельні вироби; лісоматеріали; гумотехнічні вироби; нафтопродукти та інші види палива; господарські товари виробничого призначення; запасні частини; автотракторне електрообладнання; запасні частини до інших машин; тара та ін.

У результаті реформування аграрного сектору утворилась значна кількість аграрних формувань, які щодо рівня ресурсного забезпечення мають суттєві відмінності. Агрофірми та агрохолдинги з великими обсягами землекористування комплектують власну матеріально-технічну базу технікою зарубіжного виробництва, які виробляють значний відсоток продукції. Менші за обсягами землекористування господарства, в тому числі і невеликі фермерські, неспроможні інвестувати в необхідних обсягах кошти в новітню техніку, тому вони змушені оновлювати свій машинно-тракторний парк простими одноопераційними машинами, а також мобільною технікою переважно зарубіжного виробництва, як правило, яка була в користуванні.

У зв'язку з цим, щорічно зменшуються обсяги закупівлі техніки вітчизняного виробництва. Вітчизняні машинобудівні підприємства катастрофічно втрачають свої позиції, поступаючись зарубіжним конкурентам.

Необхідно зазначити, що на сьогодні кількісно зменшується технічний парк АПК. Близько 80 % технічних ресурсів галузі морально застаріли, фізично зношені і потребують оновлення.

Перспективний парк зернозбиральної техніки повинен складати щонайменше 75 тис. од., тракторів – 400 тис. одиниць. Проте сьогодні рівень забезпечення технологічної потреби в основних технічних засобах сільськогосподарських підприємств не перевищує 65 %.

Спрацьованість матеріально-технічної бази агропромислового комплексу та використання фізично і морально застарілої техніки призводить до втрат 20 % сільськогосподарської продукції.

Мінімальне науково-обґрунтоване щорічне оновлення машинно-тракторного парку до технологічної потреби становить близько 40 тис. од. тракторів та майже 7 тис. зернозбиральних комбайнів.

Недостатні обсяги виробництва, відсутність заходів щодо покращення якості, надійності, економічності призводять до втрати конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської техніки.

За підсумками проведеної останніми роками УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого експертизи технічних умов, за якими виготовляється вітчизняна сільськогосподарська техніка, встановлено, що понад 80 % ТУ не відповідають сучасним вимогам. Гарантійний термін експлуатації 85 % вітчизняних машин не перевищує одного року. За даними випробувань, менше, ніж 40 % техніки відповідає задекларованому виробниками технічному рівню. Наробіток на відмову більше 65% випробуваних сільськогосподарських машин мають від 10 до 100 мото/годин.

Зволікання з випуском техніки, яка відповідає сучасним вимогам, не дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам повною мірою реалізувати новітні агротехнології з використанням вітчизняних машин, тому відбувається поступове просування на державний ринок техніки іноземного виробництва, обсяги закупівлі якої останніми роками перевищили 70 % від загального її придбання.

Сьогодні власне виробництво спроможне забезпечити виробництво сільськогосподарської техніки лише в сегменті машин для обробки ґрунту.

Близько 21% номенклатури необхідної для впровадження сучасних агротехнологій техніки та обладнання взагалі не виробляються машинобудівною галуззю. На ринку відсутня вітчизняна техніка для буряківництва, кормовиробництва, картоплярства, хмелярства, льонарства, садівництва, обладнання для забезпечення переробної та харчової промисловості. Через відсутність вітчизняного виробництва тракторо-комбайнових двигунів уся самохідна сільськогосподарська техніка (трактори, комбайни) комплектується імпортними двигунами.

Пріоритетами реалізації державної аграрної політики є виконання завдань, які поставлені Указом Президента України В.Ф. Януковича «Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», зокрема, збільшення валового виробництва зерна впродовж найближчих п'яти років, до 80 млн т, технічних культур – до 15 млн т, м'яса – до 4 млн т, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, потребує високоєфективного забезпечення технологіями та технікою [5].

З метою захисту внутрішнього ринку сільськогосподарської техніки вжито заходів щодо звільнення підприємств сільгоспмашинобудування від оподаткування прибутку та сплати мита за ввезення комплектувальних виробів для виробництва сучасної сільськогосподарської техніки. Опрацьовуються питання оптимізації митно-тарифного та податкового регулювання техніко-технологічної модернізації галузі.

Верховною Радою України прийнято Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» з метою створення сприятливих умов для залучення інвестицій, у тому числі іноземних, для налагодження виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської техніки. Норми вказаного Закону України спрощують реалізацію питань налагодження спільного виробництва інноваційної техніки та обладнання для агропромислового комплексу на потужностях вітчизняних заводів та подальшого розвитку коопераційних зв'язків між українськими та провідними світовими сільськогосподарськими машинобудівниками [3].

За рахунок покращення інвестиційної привабливості підприємства вітчизняного сільгоспмашинобудування отримують змогу суттєво підвищити конкурентоспроможність серійних машин, використовуючи в конструкціях машин елементної бази провідних світових виробників.

У 2012 р. підприємствами сільськогосподарського машинобудування виготовлено близько 23 тис. од. техніки та обладнання на загальну суму понад 2 млрд грн, з яких 2,7 тис. од. тракторів на суму 791 млн грн, та близько 100 од. зернозбиральних комбайнів на суму понад 142 млн грн. Разом з цим, сьогодні на складах машинобудівних підприємств залишається нереалізованої техніки та обладнання на загальну суму понад 300 млн грн, з яких 310 од. тракторів та 26 од. зернозбиральних комбайнів [4].

Оновлення технічного парку сільгосппідприємств у 2012 р. становило близько 15 тис. од. на загальну суму понад 6 млрд грн.

Разом з цим, майже 82 % від загального придбання техніки в минулому році це техніка і обладнання іноземного виробництва.

Мінагрополітики України щорічно в Державному бюджеті України передбачаються видатки для технічного переоснащення агропромислового комплексу, основним напрямом якого є фінансовий лізинг вітчизняної сільськогосподарської техніки.

У 2011–2012 р. за вказаною програмою було придбано:

- на умовах фінансового лізингу через НАК "Украгролізинг" 454 од. техніки на суму понад 372 млн грн, з яких 168 од. тракторів (58,5 млн грн) та 99 од. зернозбиральних комбайнів (138,7 млн грн).

- за програмою «Забезпечення основними фондами сільськогосподарських товаровиробників на умовах фінансового лізингу через ДП «Спецагролізинг» закуплено і передано в лізинг 120 од. зернозбиральних комбайнів КЗС-812СХ виробництва ТОВ НВП «БілоцерківМАЗ» та 21 од. зернозбиральних комбайнів КЗС-9-1 «Славутич» виробництва ТОВ НВП «Херсонський машинобудівний завод» на загальну суму понад 140 млн грн.

Державним бюджетом України на 2013 р. на державну підтримку технічного забезпечення АПК на фінансовий лізинг вітчизняної сільськогосподарської техніки передбачено 166,8 млн грн [2].

Крім того, питання забезпечення державної фінансової підтримки та запровадження механізму заохочення придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва для формування сучасної техніко-технологічної бази агропромислових підприємств визначено Державною

програмою активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки (далі – Програма).

З метою стимулювання сільськогосподарських товаровиробників щодо придбання вітчизняної сільськогосподарської техніки Програмою передбачено збільшення обсягів фінансування у 2013 р. на суму 883,2 млн грн на умовах фінансового лізингу. Виділення вказаних коштів дозволить поставити аграріям близько 4 тис. од. сучасної техніки, з яких 400 од. сучасних високопродуктивних зернозбиральних комбайнів та близько 1 тис. потужних тракторів [1].

Крім того, для забезпечення модернізації виробництва сучасної техніки Програмою передбачено у 2013–2014 рр. по 350 млн грн на кредитування технічного оновлення виробничої бази підприємств сільгоспмашинобудування [1].

Налагодження виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської техніки сьогодні неможливий без залучення інвестицій, в тому числі іноземних, у вітчизняне машинобудування для агропромислового комплексу.

Основним алгоритмом роботи у вказаному напрямі є вжиття заходів щодо врегулювання питань забезпечення новітнього техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва в Україні, визначення пріоритетного переліку сучасних технічних засобів для агропромислового комплексу, опрацювання пропозицій виробників техніки щодо намірів та обсягів виробництва.

Сьогодні із залученням всіх зацікавлених сторін опрацьовуються норми ліцензованого виробництва, проводиться оцінка динаміки виробництва та ступеня локалізації, розробляються пропозиції щодо податкових та митних пільг при ввезенні на митну територію України технологічного обладнання та комплектуючих виробів для виробництва сучасної сільськогосподарської техніки, оптимізації обсягів державної підтримки, нарощування експортного потенціалу галузі сільськогосподарського машинобудування.

Для створення вітчизняних виробництв пріоритетних видів сучасної сільськогосподарської техніки із залученням інвестицій, в тому числі іноземних, Програмою передбачено забезпечення в 2013 р. державних гарантій на суму 1,5 млрд грн та в 2014 р. – 3,5 млрд грн [1].

На сьогодні у Мінагрополітики України проводиться робота щодо опрацювання інвестиційних проектів з виробництва зернозбиральних комбайнів (ТОВ НВП «Херсонський машинобудівний завод з компанією КЛААС, Завод зварювання ім. Патона з фірмою Нью-Холланд), сучасних потужних тракторів (ТОВ «Укравтозапчастина» з італійською фірмою «Ландіні», ТОВ «Техноторг» з Мінським тракторним заводом, Південмаш з Першим китайським тракторним заводом ИТО та іншої сільськогосподарської техніки та вживаються заходи стосовно їх підтримки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реалізація інвестиційних проектів дозволить забезпечити сільськогосподарських товаровиробників технікою з державною підтримкою, а кошти, спрямовані на придбання цієї техніки, будуть прямими інвестиціями для розвитку підп-

риємств сільськогосподарського машинобудування. У цілому ці дії найближчим часом дадуть можливість збільшити імпортозаміщення до 40 % при нинішній складовій у 20 %.

Список літератури

1. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013–2014 р., затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 р. № 187: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua>
2. Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012 № 5515-VI: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5515-17>
3. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 № 3023-III: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3023-14>
4. Указ Президента України «Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010- 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 12.03.2013 № 128/2013: [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>
5. Кравчук В.І. Виробництво та ринок техніки для АПК в нових економічних умовах / В.І. Кравчук // Техніка АПК. – 2001. – № 3. – С. 3–5.

Рассмотрены вопросы государственного обеспечения материально-техническими средствами сельскохозяйственных предприятий.

Сельскохозяйственное предприятие, сельскохозяйственная техника, обеспеченность, потребность, производство приобретения, инвестиции.

Considered the issues of state provision of material and technical equipment of agricultural enterprises.

Agricultural enterprises, agricultural equipment, supply, demand, production purchasing, investments.